

Міністерство внутрішніх справ України
Національна поліція України
Національна академія внутрішніх справ

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Практичний посібник

УДК 343.10/.13.06(477)
П66

Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради
Національної академії внутрішніх справ
25 червня 2024 року (протокол № 14)

Рецензенти:

Шевчишен Артем Вікторович,
заступник начальника Головного слідчого управління –
начальник управління організації роботи
та методичного забезпечення
Національної поліції України,
доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України;

Ерменчук Олександр Петрович,
провідний науковий співробітник наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

П66 **Початок досудового розслідування:** практ. посіб. / О. В. Таран,
А. А. Вознюк, Р. А. Сербин та ін. Київ: Видавництво «Норма права»,
2025. 144 с.

ISBN 978-617-8306-15-1

У посібнику розглянуто нормативну основу та визначено практичні проблеми початку досудового розслідування від моменту отримання слідчим, дізнавачем, прокурором заяви, повідомлення про кримінальне правопорушення або самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, до внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Окрему увагу приділено малодослідженим проблемам правового значення інформації, що міститься в Єдиному реєстрі досудових розслідувань, прав людини у випадку початку досудового розслідування, особливостям початку досудового розслідування в умовах воєнного стану. Здійснено огляд і аналіз судової практики.

Видання формує системне, цілісне уявлення про процесуальний інститут початку досудового розслідування, призначене для широкого кола читачів, які цікавляться відповідною тематикою та становить особливий науковий і практичний інтерес для правозастосовників, дослідників, науковців, нормотворців, учасників кримінального провадження.

Видавництво «Норма права» прагне сталого майбутнього для нашого бізнесу, наших читачів і нашої планети. У цьому виданні використано папір, сертифікований FSC® та PEFC™

УДК 343.10/.13.06(477)

© Таран О. В., Вознюк А. А., Сербин Р. А.,
Чернявський С. С., Шумейко Д. О.,
Запотоцький А. П., Сухачова І. О.,
Дуда А. В., 2025
© Видавництво «Норма права», 2025

ISBN 978-617-8306-15-1

Колектив авторів

Таран Олена Вікторівна, доктор юридичних наук,
професор (Національна академія внутрішніх справ);

Вознюк Андрій Андрійович, доктор юридичних наук,
професор (Національна академія внутрішніх справ);

Сербин Руслан Андрійович, доктор юридичних наук,
професор (Головне управління Національної поліції в
Луганській області);

Чернявський Сергій Сергійович, доктор юридичних
наук, професор (Національна академія внутрішніх
справ);

Шумейко Дмитро Олександрович, доктор юридичних
наук, професор (Головне управління Національної
поліції у м. Києві);

Запотоцький Андрій Петрович, доктор юридичних наук,
професор (Національна академія внутрішніх справ);

Сухачова Ірина Олександрівна, доктор юридичних наук
(Національна академія внутрішніх справ);

Дуда Альона Василівна, кандидат юридичних наук
(Національна академія внутрішніх справ)

Зміст

Перелік умовних позначень	6
Передмова	7
§ 1. Початок досудового розслідування: загальні положення	9
§ 2. Порядок прийняття, реєстрації та реагування на заяви (повідомлення) про кримінальні правопорушення	15
§ 3. Поняття заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення та процесуальний статус особи, яка її подала	23
§ 4. Усна заява (повідомлення) про кримінальне правопорушення	27
§ 5. Письмова заява (повідомлення) про кримінальне правопорушення	37
§ 6. Безпосереднє виявлення працівником правоохоронного органу кримінального правопорушення	41
§ 7. Анонімні заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення	49
§ 8. Прийняття рішення відносно заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення	57
§ 9. ЄРДР: поняття, нормативне регулювання, призначення	63
§ 10. Диференційований порядок початку досудового розслідування	67
§ 11. Суб'єкти, уповноважені вносити відомості до ЄРДР з метою початку досудового розслідування. Строк внесення відомостей до ЄРДР	73
§ 12. Відомості, які вносяться до ЄРДР з метою початку досудового розслідування	79

Зміст

§ 13. Слідчий, дізнавач, прокурор, які будуть здійснювати повноваження у кримінальному провадженні	83
§ 14. Витяг з ЄРДР та правове значення інформації, що міститься в ЄРДР	93
§ 15. Права людини та наслідки внесення відомостей до ЄРДР як початку досудового розслідування	103
§ 16. Початок досудового розслідування в умовах воєнного стану	109
§ 17. Оскарження невнесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР	123
Список використаних джерел	133

Перелік умовних позначень

БЕБ – Бюро економічної безпеки України
ВАКС – Вищий антикорупційний суд
ВС – Верховний Суд
ДБР – Державне бюро розслідувань
ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань
КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р.
ККС – Касаційний кримінальний суд
КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р.
МВС – Міністерство внутрішніх справ
НАБУ – Національне антикорупційне бюро України
НПУ – Національна поліція України
Положення про ЄРДР – Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджене наказом Офісу Генерального прокурора від 30 червня 2020 р. № 298
Протокол – Протокол прийняття заяви про кримінальне правопорушення та іншу подію
СБУ – Служба безпеки України
СОГ – слідчо-оперативна група
ОГП – Офіс Генерального прокурора
ІКС ІПНП – Інформаційно-комунікаційна система «Інформаційний портал Національної поліції України»
Журнал ЄО – Журнал єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події

Передмова

У складній, багаторівневій системі кримінального провадження початок досудового розслідування визначає спрямованість та зміст реагування держави в особі уповноважених органів на кримінальне правопорушення, виникнення і реалізацію процесуальних прав учасників кримінального провадження, його ефективність в цілому. Тому у цій роботі процесуальний інститут початку досудового розслідування розглядається як багатоаспектний процес, що має не лише процедурно-правове, а й соціально-правове значення.

Процедура початку досудового розслідування завжди є специфічною комунікацією, де формалізовані норми безпосередньо взаємодіють з конкретною життєвою ситуацією, створюючи умови для пошуку та забезпечення балансу публічних і приватних інтересів. Отже, вкрай важливо, щоб діяльність всіх уповноважених осіб – від тих, хто приймає заяву, повідомлення про кримінальне правопорушення до суб'єктів, які ухвалюють рішення про початок досудового розслідування та внесення відомостей до ЄРДР – відповідала вимогам закону, враховувала сучасний стан правозастосування, була чіткою та обґрунтованою, адже таким чином забезпечується трансформація соціального конфлікту у впорядковану правову процедуру.

Для учасників кримінального провадження момент початку досудового розслідування є одним з ключових у реалізації їх процесуальних прав та гарантій, тому в роботі особлива увага приділена дослідженню різних аспектів початку досудового розслідування та його впливу на права цих осіб.

У дослідженні поряд з теоретичним узагальненням представлено практичне вирішення проблемних питань, що виникають у правозастосуванні, адже воно ґрунтується на системному підході до вивчення процедурних механізмів,

аналізі судової практики, що дозволяє формулювати конкретні рекомендації. Серед іншого, це стосується проблем розгляду та реєстрації анонімних повідомлень про кримінальне правопорушення, процесуального та правового значення окремих документів, способів правозастосування у випадках, коли КПК України не регулює певні правовідносини.

Особливої актуальності у контексті сучасних викликів правовій системі України, зокрема у зв'язку із запровадженням правового режиму воєнного стану, набувають питання початку досудового розслідування у специфічних умовах. У зв'язку з цим запропоновано та обґрунтовано підхід щодо визначення впливу умов воєнного стану на діяльність щодо початку досудового розслідування.

Представлена робота формує системний погляд на процесуальний інститут початку досудового розслідування, виявляє процесуальні проблеми, пропонуючи науково обґрунтовані механізми їх вирішення. Її практична цінність визначається безпосередньою спрямованістю на вдосконалення правозастосовної практики. Сформульовані рекомендації можуть бути впроваджені в законотворчу діяльність, освітній процес та безпосередню роботу органів досудового розслідування, прокуратури, суду.

§ 1

Початок досудового розслідування: загальні положення

§ 1. Початок досудового розслідування: загальні положення

Початок досудового розслідування визначається виконанням уповноваженим суб'єктом – слідчим, дізнавачем, прокурором процедури внесення відомостей до ЄРДР.

Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України, слідчий, дізнавач, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин, після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР, розпочати розслідування.

Виконання цих дій узгоджується з принципом публічності, згідно з яким прокурор, слідчий, дізнавач зобов'язані в межах своєї компетенції розпочати досудове розслідування в кожному випадку безпосереднього виявлення ознак кримінального правопорушення (за виключенням випадків, коли кримінальне провадження може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого) або в разі надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення, а також вжити всіх передбачених законом заходів для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила (ст. 25 КПК України).

У доктрині обґрунтовується думка про те, що законодавче визначення моменту початку стадії досудового розслідування є некоректним, неточним та суперечить положенням інших статей КПК України (зокрема, ч. 1, 3, 4 ст. 214 КПК України). Якщо буквально розуміти законодавця та вважати початком стадії досудового розслідування внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, то поза межами стадії досудового розслідування залишається діяльність, яка полягає у:

– прийнятті та реєстрації заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення (ч. 1, 4 ст. 214 КПК України);

- проведенні огляду місця події у невідкладних випадках (ч. 3 ст. 214 КПК України);
- проведенні процесуальних дій, які пов'язані з початком досудового розслідування кримінального правопорушення, вчиненого на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України (ч. 3 ст. 214, ст. 520 КПК України);
- затриманні особи при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення, а також безпосередньо після вчинення злочину (ст. 207, ст. 208 КПК України);
- обшуку затриманої особи з дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223, ст. 236 КПК України (ч. 3 ст. 208 КПК України);
- тимчасовому вилученні майна у особи, яка затримана в порядку, передбаченому ст. 207 та 208 КПК України (ст. 168 КПК України);
- тимчасовому вилученні документів, які посвідчують користування спеціальним правом, у особи, затриманої в порядку, передбаченому ст. 208 КПК України (ч. 1 ст. 148 КПК України);
- оскарженні бездіяльності слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України);
- розгляді слідчим суддею скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення (ст. 306 КПК України) та ухваленні відповідного рішення (ст. 307 КПК України) та ін.

Разом з тим, всі зазначені дії врегульовані КПК України, є процесуальними та здійснюються в межах саме стадії досудового розслідування. Зокрема, про це свідчать як

назви відповідних статей, що закріплюють процесуальний порядок вказаних дій, так і назви відповідних глав, розділів КПК України, у межах (або структури) яких дані статті знаходяться¹.

Законодавче визначення поняття «досудове розслідування» – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності (п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України) – визначає досудове розслідування як стадію кримінального провадження, розкриває її зміст та межі, зобов'язує правозастосовувача орієнтуватися саме на внесення відомостей до ЄРДР.

¹ Гуртієва Л. М. Початок кримінального провадження України та стадії досудового розслідування. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 155–159; Даниленко А. В. Природа та призначення кримінально-процесуальних функцій. *Право і безпека*. 2012. № 5 (4). С. 150–154.

§ 2

**Порядок прийняття,
реєстрації та реагування
на заяви (повідомлення)
про кримінальні
правопорушення**

§ 2. Порядок прийняття, реєстрації та реагування на заяви (повідомлення) про кримінальні правопорушення

Прийняттю рішення про початок досудового розслідування завжди передує діяльність з отримання заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення, що готується, вчиняється, або вчинене.

Ця діяльність передбачає низку регламентованих послідовних дій, що забезпечує законність та обґрунтованість наступних процесуальних рішень.

Порядок прийняття, реєстрації та реагування на заяви (повідомлення) про кримінальні правопорушення, які надійшли до правоохоронних органів передбачено:

КПК України²;

Законом України «Про Національну поліцію»³;

Законом України «Про Державне бюро розслідувань»⁴;

Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України»⁵;

Наказом МВС України від 08.09.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події»⁶;

Наказом ОГП від 30.06.2020 № 298 «Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення»⁷;

² Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top>

³ Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. №580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top>

⁴ Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 лист. 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

⁵ Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>

⁶ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 8 лют. 2019 р. № 100 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>

⁷ Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ ОГП від 30 черв.

2

3

4

5

6

Наказом МВС України від 27.04.2020 № 357 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України»⁸;

Наказом МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»⁹;

Наказом СБУ від 16.11.2012 № 515 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення»¹⁰;

Наказом ОГП від 30.09.2021 № 309 «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні»¹¹;

Наказом БЕБ України від 23.03.2022 № 58 «Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопору-

7 2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>

8 Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27 квіт. 2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

9 Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 7 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>

10 Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення : наказ СБУ від 16 лист. 2012 р. № 515. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2022-12#Text>

11 Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ ОГП від 30 вересня 2021 р. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>

шення, віднесені законом до підслідності Бюро економічної безпеки України»¹² тощо.

Джерела, з яких правоохоронні органи можуть отримати відомості про кримінальне правопорушення зазначені у ст. 214 КПК України та дублюються в наказах правоохоронних органів, так, наприклад, у наказі МВС України № 100 від 08.02.2019 «Про затвердження порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» вказано, що внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР є обов'язком слідчого, дізнавача, прокурора, після отримання ними заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, або самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення.

Відомості із вищезазначених джерел про кримінальне правопорушення, що готується до вчинення, вчиняється, або вчинене, є приводом, що зобов'язує правоохоронні органи належним чином відреагувати на отриману інформацію та прийняти рішення відповідно до чинного законодавства.

Після надходження заяви (повідомлення) про вчинення кримінального правопорушення або ж у разі самостійного його виявлення, уповноважені службові особи правоохоронних органів, на підставі аналізу ознак правопорушення, здійснюють його попередню правову кваліфікацію, що дозволяє віднести його до злочину, кримінального проступку, адміністративного чи іншого правопорушення. Повідомлення про вчинення дій, в яких вбачається склад адміністративного правопорушення чи повідомлення про інші події, після належної реєстрації, передаються

12 Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесені законом до підслідності Бюро економічної безпеки України : наказ БЕБ України від 23 берез. 2022 р. № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0472-22#Text>

керівнику відповідного органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки, для розгляду та прийняття рішення згідно із Законом України «Про звернення громадян» або КУпАП¹³.

Заява чи повідомлення, в якій (якому) не викладено фактичних обставин та об'єктивних даних, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого законом України про кримінальну відповідальність суспільно небезпечного діяння, вчиненого суб'єктом кримінального правопорушення, розглядається в порядку і строки, передбачені законодавством про звернення громадян¹⁴.

Отримані відомості про кримінальне правопорушення є приводом для перевірки їх відповідності дійсності. Якщо інформація про кримінальне правопорушення підтвердиться – це слугуватиме передумовою прийняття рішення про внесення відомостей до ЄРДР. Тобто, між приводом, стосовно перевірки отриманих відомостей, і їх внесенням до ЄРДР існує своєрідний «причинний зв'язок» у вигляді підстави. Підставами є саме ті обставини, що встановлені у результаті перевірки відомостей про які повідомлено, або ж виявлено у встановленому законодавством порядку, що містять у собі ознаки кримінального правопорушення, а отже свідчать про вчинення кримінально-каранного діяння.

Привід для початку досудового розслідування – це передбачений кримінально-процесуальним законом акт вольової дії особи, адресований уповноваженим суб'єк-

там кримінального провадження, чи вольовий акт уповноваженого суб'єкту, спрямований на реалізацію ним своїх повноважень, що є юридичним фактом, у результаті якого уповноважений суб'єкт кримінального провадження отримує відомості про обставини, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, і водночас підставами для формування у нього внутрішнього переконання для внесення таких відомостей до ЄРДР та про необхідність початку досудового розслідування. Привід до початку досудового розслідування має правове значення лише в єдності з підставами¹⁵.

ВС сформулював правову позицію про те, що заява про вчинення злочину не є доказом у кримінальному провадженні, а виступає підставою для відповідного реагування органів досудового розслідування, внесення ними відомостей до ЄРДР за фактами, викладеними в такій заяві, та здійснення їх перевірки¹⁶.

Правоохоронні органи зобов'язані своєчасно реагувати на заяви (повідомлення) про кримінальні правопорушення. Не допускається відмова від прийняття таких повідомлень та не проведення необхідних невідкладних дій у зв'язку із отриманням відомостей про кримінальне правопорушення¹⁷.

Так, згідно п. 6, 7 розділу II Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвер-

¹³ Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рек. / кол. авт.; за ред. к.ю.н., доц. А. Г. Гаркуші. Дніпро, 2022. 180 с. С. 28, 57. URL: <https://uawle.org/upload/media/content/0001/01/e12bed4782144a3e01d8e09ebd1f425a929356ba.pdf>

¹⁴ Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів в органах прокуратури України, Порядку організації та проведення особистого прийому громадян в органах прокуратури України : наказ ОГП від 25 черв. 2024 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153905-24#Text>

¹⁵ Погорецький М. А Початок досудового розслідування: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93–103. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2015_Pogoreckiyy.pdf

¹⁶ Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 трав. 2023 р. у справі № 761/13685/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339388>

¹⁷ Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування а органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27 квіт. 2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

дженого наказом МВС України від 08.02.2019 № 100, поліцейський незалежно від місця свого перебування в разі виявлення або отримання інформації про кримінальне правопорушення та іншу подію чи звернення до нього громадян із заявою (повідомленням) невідкладно повідомляє про це за скороченим номером екстреного виклику поліції «102» і зобов'язаний ужити заходів щодо запобігання правопорушенню, його припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, та охорони місця події¹⁸.

Прийняття заяв (повідомлень) незалежно від місця і часу їх учинення, повноти отриманих даних, особи заявника здійснює цілодобово, безперервно та невідкладно орган (підрозділ) того правоохоронного органу, до якого надійшла така інформація.

Після офіційного прийняття та реєстрації заява (повідомлення) про кримінальне правопорушення передається керівнику органу досудового розслідування, який визначає слідчого (слідчих), що здійснюватиме досудове розслідування (п. 1 ч. 2 ст. 39 КПК України), та процесуально оформляє доручення про проведення досудового розслідування.

Органи прокуратури у межах своїх повноважень забезпечують нагляд за виконанням вимог закону при прийманні, реєстрації, розгляді та вирішенні заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, своєчасним внесенням відомостей до ЄРДР.

§ 3 Поняття заяви (повідомлення) про кримінальне правопорушення та процесуальний статус особи, яка її подала

¹⁸ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 8 лют. 2019 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>

§ 7
Анонімні заяви
(повідомлення)
про кримінальне
правопорушення

Анонімним визнається повідомлення про кримінальне правопорушення, яке не містить інформації про особу заявника. Такі повідомлення можуть надходити як в усній (отриманими, наприклад, в телефонному режимі), так і письмовій формах (листи поштою, повідомлення на месенджери, листи на електронну пошту тощо).

Анонімні заяви чи повідомлення, що містять відомості про кримінальне правопорушення чи іншу подію, які надійшли до органу (підрозділу) поліції, реєструються в ІКС ІПНП (журналі ЄО), службах діловодства органу (підрозділу) поліції та за дорученням керівника органу (підрозділу) поліції або особи, яка виконує його обов'язки, передаються до структурного підрозділу органу (підрозділу) поліції за відповідним напрямом діяльності для вжиття необхідних заходів³⁷.

Анонімна заява не реєструється як підстава для початку досудового розслідування, а є лише підставою для перевірки викладеної в ній інформації, після чого відомості до ЄРДР може бути внесено за рапортом працівника поліції, який встановив наявність ознак кримінального правопорушення згідно з інформацією, що міститься у заяві чи повідомленні³⁸.

Відомості про кримінальне правопорушення, зазначені в анонімних заявах чи повідомленнях, можуть уноситися до ЄРДР лише за умови, **якщо вони підтверджені результатами проведеного слідчим огляду місця події**, адже, згідно з ч. 3 ст. 214 КПК України, до внесення відомостей у ЄРДР може бути проведений тільки огляд місця події. Після завершення огляду відомості, що підтвердили обста-

³⁷ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 08 лют. 2019 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>

³⁸ Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 верес. 2021 р. у справі № 556/450/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396>

вини, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, негайно повинні вноситися до ЄРДР як виявлені слідчим чи прокурором самостійно в результаті слідчого огляду. Непідтверджені результатами огляду місця події відомості не можуть уноситися до ЄРДР, вони можуть бути неправдивим повідомленням про злочин³⁹.

Однак слід врахувати, що не у кожному випадку, при перевірці анонімної заяви (повідомлення) проводиться слідчий огляд. Якщо такий огляд провести з певних обставин неможливо, перевірка наявності в отриманому повідомленні ознак вчиненого кримінального правопорушення проводиться іншим доступним способом.

Порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах прокуратури України заяв, повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення, також не передбачає безумовного внесення відомостей до ЄРДР про кримінальні правопорушення при надходженні анонімної заяви чи повідомлення.

Не підлягають розгляду звернення громадян без зазначення місця проживання, не підписані авторами, а також такі, з яких неможливо встановити авторство (анонімні звернення), крім анонімних повідомлень про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень вимог Закону України «Про запобігання корупції»⁴⁰.

Можливість подати заяву або повідомлення про кримінальне правопорушення без зазначення прізвища, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника перед-

³⁹ Патюк С., Щирба І. Проблемні питання початку досудового розслідування в Україні. *Підприємство, господарство і право*. 2021. № 5. С. 241–246. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/5/39.pdf>

⁴⁰ Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів в органах прокуратури України, Порядку організації та проведення особистого прийому громадян в органах прокуратури України : наказ ОГП від 25 черв. 2024 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153905-24#Text>

бачена для кримінальних правопорушень, які віднесені до підслідності ДБР. Відповідно до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» заяви чи повідомлення про кримінальні правопорушення або про необґрунтовані активи, в яких не зазначені прізвище, ім'я, по батькові (найменування) потерпілого або заявника, розглядаються за умови, що відповідна інформація стосується конкретної особи або містить фактичні дані про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, які можуть бути перевірені⁴¹.

У випадку наявності в анонімному повідомленні відомостей, що містять ознаки вчиненого кримінального правопорушення, вони вносяться до ЄРДР невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту отримання та перевірки такого повідомлення. Підставою внесення вказаних відомостей до ЄРДР є рапорт працівника поліції, який перевіряв отриману анонімну заяву (повідомлення) та виявив ознаки кримінального правопорушення. Це вказує на те, що в даному випадку джерелом інформації про кримінальне правопорушення буде безпосереднє виявлення працівником правоохоронного органу ознак кримінального правопорушення, а підставою внесення відомостей до ЄРДР будуть виявлені обставини, що висвітлені у рапорті працівника правоохоронного органу.

Існують випадки, коли на лінію «102» надходить заява (повідомлення) про кримінальне правопорушення, однак по прибуттю на місце події ця інформація не підтверджується. В такому разі поліцейські, які прибули на такий виклик, відбирають пояснення в осіб, які викликали поліцію, можливих свідків певної події або її відсутності, та фіксують встановлені факти в рапорті.

⁴¹ Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 лист. 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>

Непідтвердження відомостей про кримінальне правопорушення, що надійшли від анонімного заявника, не означає того, що відомості до ЄРДР не будуть внесені.

Так, наприклад, як убачається з матеріалів кримінального провадження, молодший сержант ОСОБА_4, як військовослужбовець військової служби за контрактом 19.11.2019 близько 01:43 год., перебуваючи на території військової частини, з мобільного телефону свого співслужбовця ОСОБА_5, здійснив дзвінок на скорочений номер екстреного виклику поліції «102» Головного управління Національної поліції у Вінницькій області та анонімно повідомив оператору завідомо неправдиву інформацію про підготовку вибуху, який загрожує загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками, а саме: мінування та подальший підрив складів військової частини, в результаті чого було поставлено під загрозу громадську безпеку та здійснено безпідставне відволікання від виконання своїх обов'язків органів Національної поліції для перевірки вказаного повідомлення про підготовку вибуху, яке в подальшому не підтвердилося. Дії ОСОБА_4 кваліфікуються за ч. 1 ст. 259 КК України як завідомо неправдиве повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей чи іншими тяжкими наслідками⁴².

Аналіз зазначеної ситуації засвідчує, що на момент перевірки зазначеного вище анонімного повідомлення отримана інформація про підготовку вибуху не підтвердилась, однак правоохоронці виявили ознаки іншого кримінального правопорушення та, зібравши необхідні відомості, внесли їх до ЄРДР.

Працівник чергової служби, після отримання повідомлення з будь-якого джерела, зокрема анонімного, про

закладення вибухівки чи іншу загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності або можливе вчинення терористичного акту, негайно доповідає начальникові органу поліції, особі, яка виконує його обов'язки, або відповідальному від керівництва органу поліції, організовує направлення на місце події нарядів поліції, поінформовує чергового територіального підрозділу СБУ, керівників чи відповідальних працівників підрозділів кіберполіції, карного розшуку, вибухотехнічної служби, інших підрозділів поліції для здійснення в межах компетенції перевірки об'єктивності, достовірності отриманого повідомлення та збирання додаткової інформації щодо його суті. При отриманні від оперативного чергового інформації про надходження анонімного повідомлення щодо загрози безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності або можливого вчинення терористичного акту керівник чи відповідальний працівник підрозділів кіберполіції, карного розшуку, вибухотехнічної служби, інших підрозділів поліції зобов'язані організувати, у межах компетенції, перевірку повідомлення та негайно (до 30 хвилин) подати результати перевірки та всю наявну інформацію начальникові органу, особі, яка виконує його обов'язки, або відповідальному від керівництва органу поліції⁴³.

Поліцейський у разі встановлення в анонімних заявах чи повідомленнях відомостей, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення, невідкладно рапортом доповідає про це керівникові органу (підрозділу) поліції

42

⁴² Вирок Гайсинського Районного Суду Вінницької області від 21 липня 2020 р. у справі № 129/1696/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90509522>

⁴³ Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування а органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27 квіт. 2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>

43

1. Аленін Ю. П. Особливості початку досудового розслідування за новим КПК України (позитивні і негативні аспекти). *Наукові праці НУ ОЮА*. 2012. С. 395–403. URL: <http://www.naukovipraci.nuoua.od.ua/arhiv/tom11/41.pdf>
2. Аленін Ю. П. Шляхи вдосконалення початку досудового розслідування. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов, В. М. Др'омін, Ю. П. Аленін [та ін.] ; відпов. за вип. В. М. Др'омін. Одеса : Юрид. л-ра, 2013. Т. 13. С. 175–184.
3. Вакулік О. А. Правові й організаційні питання внесення відомостей про кримінальні правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2018. № 1(3). С. 160–168.
4. Вирок Гайсинського Районного Суду Вінницької області від 21 липн. 2020 р. у справі № 129/1696/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90509522>
5. ВССУ: Узагальнення «Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування» (станом на 12 січня 2017р.). URL: https://protocol.ua/ua/vssu_uzagalnennya_pro_praktiku_rozglyadu_skarg_na_rishennya_dii_chi_bezdiyalnist_organiv_dosudovogo_rozsliduvannya/
6. Гуртієва Л. М. Початок кримінального провадження України та стадії досудового розслідування. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 155–159.
7. Дайджест практики Великої Палати Верховного Суду щодо конкуренції кримінальної юрисдикції з іншими судовими юрисдикціями 2018 рік – грудень 2020 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00582>
8. Даниленко А. В. Природа та призначення кримінально-процесуальних функцій. *Право і безпека*. 2012. № 5(4). С. 150–154.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#top>

10. Лобойко Л. М. Актуальні проблеми визначення підстав і моменту початку досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 87–92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_1_13
11. Окрема думка суддів Великої Палати Верховного Суду у справі № 826/7244/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89035067>
12. Патюк С., Щирба І. Проблемні питання початку досудового розслідування в Україні. *Підприємство, господарство і право*. 2021. № 5. С. 241–246. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/5/39.pdf>
13. Погорецький М. А. Початок досудового розслідування: окремі проблеми питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 93–103. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2015_Pogoreckiy.pdf
14. Положення про інформаційно-комунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»: наказ МВС України від 3 серп. 2017 р. № 676. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17#Text>
15. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08 квіт. 2020 р. у справі № 826/7244/18. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/89180564>
16. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 жовт. 2019 р. у справі № 640/21519/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85412930>
17. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 верес. 2021 р. у справі № 556/450/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100109396>
18. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 09 квіт. 2020 р. у справі № 752/7047/18. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/88790848>
19. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 листоп. 2021 р.

- у справі № 644/7203/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101634648>
20. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 28 лип. 2022 р. у справі № 533/1322/19. URL: <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/8241>
21. Постанова колегії суддів Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 18 лип. 2023 р. у справі № 640/2904/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112268384>
22. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 10 берез. 2020 р. у справі № 242/3982/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88322620>
23. Постанова колегії суддів Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22 лют. 2021 р. у справі № 754/7061/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651>
24. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 трав. 2023 р. у справі № 761/13685/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339388>
25. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 04 квіт. 2023 р. у справі № 572/1684/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110055057>
26. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 трав. 2023 р. у справі № 761/13685/14-к. URL: <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/28604>
27. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 04 квіт. 2023 р. у справі № 572/1684/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110055057>
28. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від

- 19 трав. 2020 р. у справі № 490/10025/17. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/89621459>
29. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30 трав. 2023 року. у справі № 761/13685/14-к. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/111339388>
30. Постанова колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 04 квіт. 2023 р. у справі № 572/1684/19. URL: <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/24291>
31. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 21 лип. 2021 р. у справі № 552/1884/20. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/98586232>
32. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 06 лип. 2022 р. у справі № 454/2576/17. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/105218405>
33. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 25 серп. 2021 р. у справі № 663/267/19. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/99277907>
34. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 09 верес. 2020 р. у справі № 761/28347/15-к. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/91555054>
35. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 15 травн. 2024 р. у справі № 758/6173/22. URL: <https://lpd.court.gov.ua/adjudication/43700>
36. Початок досудового розслідування: підстави, порядок та особливості здійснення : метод. рек. / кол. авт.; за ред. к.ю.н., доц. А. Г. Гаркуші. Дніпро, 2022. 180 с. С. 28, 57. URL: <https://uawle.org/upload/media/content/0001/01/e12bed4782144a3e01d8e09ebd1f425a929356ba.pdf>

37. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон України від 14 квіт. 2022 р. № 2201-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>
38. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 лист. 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>
39. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 7 лип. 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>
40. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27 квіт. 2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>
41. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення : наказ СБУ від 16 лист. 2012 р. № 515. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2022-12#Text>
42. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, віднесені законом до підслідності Бюро економічної безпеки України : наказ БЕБ України від 23 берез. 2022 р. № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0472-22#Text>
43. Про затвердження Інструкції про порядок розгляду звернень і запитів в органах прокуратури України, Порядку організації та проведення особистого прийому громадян в органах прокуратури України : наказ ОГП від 25 черв. 2024 р. № 153. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153905-24#Text>

44. Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ ОГП від 30 черв. 2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>
45. Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 8 лют. 2019 р. № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>
46. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>
47. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. №580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top>
48. Про оборону України : Закон України від 06 груд. 1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
49. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні : наказ ОГП від 30 вересня 2021 р. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>
50. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 черв. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
51. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 12 лип. 2021 р. у справі № 160/8090/21. URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/98239464/>
52. Таран О. В. Початок досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Проблеми кваліфікації та розслідування кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану* : матеріали наук.-теорет. конф. (Київ, 26 трав. 2022 р.) / [редкол.: С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський, А. А. Вознюк та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 218–222.

53. Таран О. В., Гавловський В. Д. Правове значення інформації, що міститься в Єдиному реєстрі досудових розслідувань та окремі питання її використання у правозастосуванні. *Інформація і право*. 2022. № 41 (2). С. 129–132.
54. Таран О. До розмежування понять військовий та воєнний. Значення для правозастосування. *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи*. 2022. С. 89–92.
55. Удалова Л. Д. Проблемні питання початку досудового розслідування. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 11 (1). С. 228–237. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2016_1_21
56. Ухвала Жовтневого районного суду м. Запоріжжя від 17 трав. 2021 р. у справі № 331/2384/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96956794>

Для нотаток

Для нотаток

Науково-практичне видання

**ТАРАН Олена Вікторівна,
ВОЗНЮК Андрій Андрійович,
СЕРБИН Руслан Андрійович та ін.**

**ПОЧАТОК
ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ**

Практичний посібник

Відповідальний за випуск *Михайловський С. Г.*
Дизайн обкладинки *Висоцької А. О.*
Верстка макета *Карташової О. Р.*

Підписано до друку 17.01.2025 р.
Формат 60x90/16. Ум.-друк. арк. 9.
Гарнітура CharterITC. Наклад 300. Зам. 03/0125.

Видавець і виготовлювач –
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «НОРМА ПРАВА»
03049, Україна, м. Київ, вул. Тополева, буд. 4-8.
E-mail: norma.prava.llc@gmail.com
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 6846 від 18.07.2019 р.